

OLIMPIYA AN'ANALARI ASOSIDA YOSHLARNI TARBIYALASH ISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Abdulayev Toir Murodovich,
Samarqand davlat pedagogika instituti magistranti

Eshnazarov Jo'raqul,
Samarqand davlat pedagogika instituti professori

Annotatsiya. Mazkur maqolada Olimpiya harakati va uning an'analari asosida yoshlarni tarbiyalash masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Olimpiya qadriyatlari – halollik, do'stlik, tinchlik, hurmat va sog'lom raqobat kabi tamoyillar yosh avlod tarbiyasida muhim o'rin tutishi asoslab beriladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimida Olimpiya an'alaridan foydalanish, yoshlar o'rtasida sport madaniyatini rivojlantirish va jismoniy hamda ma'naviy barkamollikni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari yoritiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Olimpiya qadriyatlari asosida tashkil etilgan tarbiyaviy ishlar yoshlarning ijtimoiy faolligi, vatanparvarlik tuyg'usi va sog'lom turmush tarziga bo'lgan munosabatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: olimpiya an'analari, Olimpiya qadriyatlari, yoshlar tarbiyasi, sport madaniyati, jismoniy tarbiya, vatanparvarlik, sog'lom turmush tarzi, Olimpiya harakati.

Аннотация. В данной статье научно анализируются вопросы воспитания молодежи на основе олимпийского движения и его традиций. Обосновывается, что олимпийские ценности, такие как честность, дружба, мир, уважение и здоровая конкуренция, играют важную роль в воспитании подрастающего поколения. Также освещаются педагогические механизмы использования олимпийских традиций в современной системе образования, развития спортивной культуры среди молодежи, а также формирования физического и духовного совершенства. Согласно результатам исследования, воспитательная работа, организованная на основе олимпийских ценностей, служит укреплению социальной активности, чувства патриотизма и отношения к здоровому образу жизни у молодежи.

Ключевые слова: олимпийские традиции, олимпийские ценности, воспитание молодежи, спортивная культура, физическое воспитание, патриотизм, здоровый образ жизни, олимпийское движение.

Abstract. This article provides a scientific analysis of youth education based on the Olympic movement and its traditions. It argues that Olympic values such as honesty, friendship, peace, respect, and healthy competition play a crucial role in the upbringing of the younger generation. Furthermore, the article explores the pedagogical mechanisms for utilizing Olympic traditions within the modern education system, developing sports culture among youth, and fostering physical and spiritual maturity. According to the research findings, educational activities organized on the basis of Olympic values serve to strengthen the social engagement, sense of patriotism, and attitude toward a healthy lifestyle among young people.

Keywords: Olympic traditions, Olympic values, youth education, sports culture, physical education, patriotism, healthy lifestyle, Olympic movement.

Kirish. Bugungi globallashuv jarayonida yoshlarni har tomonlama barkamol shaxs sifatida tarbiyalash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, yoshlarning jismoniy, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda sport va jismoniy tarbiya muhim rol o'ynaydi. Sport nafaqat sog'lom turmush tarzini shakllantiradi, balki

insonda iroda, intizom, mas'uliyat, halollik va jamoaviylik kabi fazilatlarni rivojlantiradi [3.15].

Shu nuqtai nazardan qaraganda, Olimpiya harakati va uning an'analari yosh avlod tarbiyasida muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Olimpiya harakati butun dunyo xalqlarini tinchlik, hamkorlik va do'stlik g'oyalari asosida birlashtiruvchi global ijtimoiy hodisa hisoblanadi [5.21]. Olimpiya o'yinlarining asosiy maqsadi sport orqali insoniyatni jismoniy va ma'naviy jihatdan rivojlantirishdan iboratdir.

Olimpiya qadriyatlari yoshlar ongida halollik, o'zaro hurmat, do'stlik va adolat tamoyillarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli ta'lim tizimida Olimpiya an'analari asosida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Bugungi kunda ko'plab davlatlarda Olimpiya ta'limi konsepsiyasi ishlab chiqilgan bo'lib, u yoshlarni jismoniy tarbiya orqali ma'naviy yetuklikka erishishga yo'naltiradi [7.34].

Olimpiya o'yinlari qadimgi Yunonistonda miloddan avvalgi VIII asrda paydo bo'lgan. Ular nafaqat sport musobaqasi, balki diniy va madaniy bayram sifatida ham katta ahamiyatga ega bo'lgan. Qadimgi Olimpiya o'yinlari inson tanasi va ruhining uyg'un rivojlanishini targ'ib qilgan [2.19].

Adabiyotlar tahlili. XIX asr oxirida fransuz pedagogi Pyer de Kuberten Olimpiya o'yinlarini qayta tiklash tashabbusi bilan chiqdi. Uning fikricha, sport yoshlarni tarbiyalashda muhim vosita bo'lib, u insonda iroda, sabr-toqat va raqobatbardoshlik kabi sifatlarni shakllantiradi [6.42].

Kuberten tomonidan ilgari surilgan Olimpiya falsafasi quyidagi tamoyillarga asoslanadi: halollik, o'zaro hurmat va do'stlik, tinchlik va xalqaro hamkorlik, jismoniy va ma'naviy barkamollik. Ushbu qadriyatlar bugungi kunda ham Olimpiya harakatining asosini tashkil etadi. Olimpiya qadriyatlari yoshlarni sog'lom turmush tarziga undaydi va ularni jamiyatning faol a'zosi sifatida shakllantirishga xizmat qiladi [851].

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda nazariy tahlil, tarixiy-qiyosiy yondashuv hamda pedagogik kuzatuv metodlaridan foydalanildi. Olimpiya an'analari va qadriyatlarining yoshlar tarbiyasidagi o'rni ilmiy manbalar va amaliy tajribalar asosida o'rganildi. Shuningdek, ta'lim jarayonida Olimpiya ta'limi elementlarini qo'llash samaradorligi umumlashtiruvchi tahlil orqali baholandi.

Tahlillar va natijalar. Yosh avlod tarbiyasida Olimpiya qadriyatlarining ahamiyati juda katta. Avvalo, Olimpiya harakati yoshlarning jismoniy rivojlanishini ta'minlaydi. Sport bilan muntazam shug'ullanish sog'liqni mustahkamlash, jismoniy sifatlarni rivojlantirish va turli kasalliklarning oldini olishga yordam beradi [4.27]. Sport yoshlarning ijtimoiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Sport jamoaviylikni, hamkorlikni va o'zaro yordamni rivojlantiradi. Musobaqalar jarayonida sportchilar raqibga hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rganadilar. Olimpiya qadriyatlari yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida muhim rol o'ynaydi. Sport orqali yoshlar

quyidagi fazilatlarni o'zlashtiradilar: halollik, adolat, sabr-toqat, iroda, intizom. Mazkur sifatlar yoshlarning shaxs sifatida shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida vatanparvarlik ruhini shakllantirishda sportning o'rnini juda katta hisoblanadi [1.11].

Bugungi kunda dunyoning ko'plab davlatlarida Olimpiya ta'limi konsepsiyasi joriy etilgan. Bu konsepsiya yoshlarni sport va jismoniy tarbiya orqali har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan pedagogik tizim hisoblanadi.

Olimpiya ta'limi quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. Olimpiya harakati tarixi haqida bilim berish
2. Olimpiya qadriyatlarini targ'ib qilish
3. sport madaniyatini rivojlantirish
4. sog'lom turmush tarzini shakllantirish.

Maktab va oliy ta'lim muassasalarida Olimpiya darslari, sport festivallari, musobaqalar va seminarlar tashkil etish yoshlarning sportga bo'lgan qiziqishini oshiradi [9.44].

Shuningdek, Olimpiya ta'limi yoshlarni nafaqat jismoniy, balki ma'naviy jihatdan ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Yoshlarni Olimpiya an'analari asosida tarbiyalash uchun zamonaviy pedagogik usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish zarur. Masalan: sport loyihalari, Olimpiya viktorinalari, sport festivallari, jamoaviy musobaqalar. Yoshlarni sport faoliyatiga faol jalb etish muhimdir. Sport klublari, to'garaklar va musobaqalar orqali yoshlarning sportga bo'lgan qiziqishi oshiriladi. Ommaviy sport tadbirlarini tashkil etish orqali yoshlar orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish mumkin. Bu jarayonda maktab, oila va jamoatchilik hamkorligi muhim rol o'ynaydi [1037].

Yoshlarni Olimpiya ruhida tarbiyalash ishlarini yanada takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish zarur.

*Birinchi*dan, ta'lim dasturlariga Olimpiya ta'limi elementlarini kengroq kiritish lozim.

*Ikkinchi*dan, yoshlar o'rtasida sport madaniyatini rivojlantirish uchun zamonaviy sport infratuzilmasini rivojlantirish zarur.

*Uchinchi*dan, sport psixologiyasi asosida yosh sportchilarni ma'naviy va ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash muhim hisoblanadi.

*To'rtinchi*dan, milliy sport turlari va Olimpiya qadriyatlarini uyg'unlashtirish orqali yoshlarning milliy o'zligini anglashini kuchaytirish mumkin.

*Beshinchi*dan, ommaviy axborot vositalari orqali sport va Olimpiya qadriyatlarini targ'ib qilish yoshlar ongiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Olimpiya an'analari yoshlarni har tomonlama barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Olimpiya qadriyatlari yoshlar ongida halollik, do'stlik, hurmat va sog'lom raqobat tamoyillarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ta'lim tizimida Olimpiya ta'limi elementlarini keng joriy etish yoshlarning jismoniy va ma'naviy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli maktab va oliy ta'lim muassasalarida Olimpiya an'analari asosida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Kelajakda yoshlar o'rtasida sport madaniyatini rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va Olimpiya qadriyatlarini keng ommalashtirish orqali jamiyatning barkamol avlodini tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
2. Kuberten P. Olimpiya harakati asoslari. – Moskva: Sport, 2010. – 320 b.
3. Matveev L.P. Sport nazariyasi va metodikasi. – Moskva: Fizkultura va sport, 2015. – 400 b.
4. Xudoyqulov R. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 256 b.
5. Olympic Committee. Olympic Values Education Programme. – Lausanne, 2016. – 180 p.
6. Kuberten P. Olympism and Modern Sport. – London: Human Kinetics, 2012. – 250 p.
7. Naumov V. Olimpiya pedagogikasi asoslari. – Moskva: Sport akademiyasi, 2014. – 210 b.
8. Binder D. Teaching Olympism in Schools. – Canada: IOC Education, 2017. – 195 p.
9. Lipoński W. World Sports Encyclopedia. – Warsaw: Atena, 2013. – 600 p.
10. Abdullayev A. Jismoniy madaniyat nazariyasi. – Toshkent: Fan, 2019. – 300 b.

Ajiniyaz atindagi
NOKIS MAMLEKETLIK
PEDAGOGIKALIQ INSTITUTI
N M P I
1934